

ATATÜRK'ÜN BÜYÜK TOPRAK SAHİPLERİYLE MÜCADELESİ

30 Nisan 2022

Yıldırım Koç

Milli demokratik devrimin ve hatta sosyalist devrimin önemli unsurlarından biri, büyük toprak sahipliğine müdahale edilmesidir. Milli demokratik devrimde genel olarak büyük toprak sahipliğinin yerine küçük işletmeler, küçük meta üreticiliği geçirilir. Sosyalist devrimde ise büyük arazilerin kamulaştırılması ve devlet mülkiyetine geçirilmesi söz konusudur.

Atatürk'ün toprak mülkiyetine yaptığı müdahale genellikle bilinmez ve Atatürk, haksız yere, toprak reformu veya toprak devrimi yapmamakla suçlanır. Halbuki Atatürk büyük toprak mülkiyetine müdahale etmiş, son derece devrimci bir tavırla tazminatsız olarak el konan büyük araziler ya devlet mülkiyetine geçirilmiş, ya da yoksul köylülüğe dağıtılmıştır. Bu nedenle bu iddia haklı değildir. Diğer taraftan topraksız ve az topraklı yoksul köylülüğün büyük toprak sahiplerine karşı bir mücadelesinin olmadığı koşullarda, bu toprak devrimi Atatürk'ün güçlü iradesiyle "yukarıdan aşağıya" yapılmıştır.

"YUKARIDAN AŞAĞIYA" TOPRAK DEVRİMİ

Kemalist Devrim'in niteliğini yeterince kavramayanlar, Türkiye'de 1923-1945 döneminde büyük toprak sahiplerinin gücünün kırılması ve topraksız köylünün toprağa kavuşturulması doğrultusunda gösterilen büyük çabaları görmemektedir. Özellikle belirtilmesi gereken nokta, bu girişimlerin Türkiye'de topraksız ve az topraklı köylülüğün büyük toprak sahiplerine yönelik bir mücadelesinin olmamasına rağmen yapılmış olmasıdır. Yoksul köylülerin, bu dönemde, ağaların, şeyhlerin ve aşiret reislerinin kulu olmaktan ve onlar tarafından sömürülmekten kurtulma mücadelesi yoktu. Onları bu durumdan kurtarmaya çalışan, Kemalist Devrim'di. Frunze'nin daha 1921 yılında dediği gibi, *"Doğu'daki milli kurtuluşçu-demokratik hareket, (...) aşağıdan yukarı doğru değil de, tersine yukarıdan aşağı doğru"* oldu.

1789 Fransız Devrimi öncesinde Fransa topraklarının önemli bir bölümü kiliseye aitti. Fransız Devrimi sonrasında bu topraklara el kondu. Türkiye iktisat tarihinde nedense unutulmuş veya unutturulan olaylardan biri de, Cumhuriyet kurulduktan sonra yapılan benzer bir uygulamadır. Kemalist Devrim bu konuda da gerçekten devrimcidir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, çeşitli nedenlerle, arazinin önemli bir bölümü dini vakıfların elindeydi. Bu konuda farklı tahminler bulunmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne göre, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde arazinin dörtte biri vakıflara aitti. 19. yüzyılın sonlarında Mehmet Sait Paşa'nın hazırladığı bir rapora göre ise ülke arazisinin yarısından fazlası vakıfların mülkiyetindeydi. (Vakıflar Genel Müdürlüğü, **Cumhuriyetin 50. Yılında Vakıflar**, Ankara, 1973, s.244) Diğer taraftan, "Engelhardt, Türkiye'deki gayri menkullerin ve emlakın dörtte üçünün 19uncu asırda vakıf sıfatıyla camilere ait bulunduğunu iddia etmektedir." (Haldun Derin, **Türkiye'de Devletçilik**, İstanbul, 1940, s.60)

Tekkeler ve zaviyeler de bazı arazilerin ve önemli miktarda gayrimenkulün sahibiydi. Tekke ve zaviyeler, hem vakıflar, hem de normal mülkiyet ilişkisi içinde çok önemli bir ekonomik güce hakimdi.

Türkiye'de demokratik devrimin ana unsurlarından biri, yoksul köylülüğün bu doğrultuda etkili bir mücadelesinin olmamasına rağmen, "yukarıdan aşağıya" toprak reformuydu, toprak devrimiydi.

Bazı bölgelerdeki büyük toprak sahipleri ve dini vakıfları yöneten din adamları, kendilerine ortakçılık/yarıcılık/marabalık edenlerin her türlü toplumsal ve siyasal ilişkilerine de müdahale ediyor, onları kullarıyordu.

Toprak reformu, hem topraksız ve az topraklı köylülerin (ortakçı, maraba, yarıcı, vb.) ağanın kulu olmaktan çıkarılması, hem Kürt etnik kimliğinin milli kimlik içinde eritilebilmesi, hem de din adamlarının tekkelerin ve dini vakıfların elindeki topraklar aracılığıyla sahip oldukları ekonomik gücün parçalanması açılarından gerekli görülüyordu.

Toprak reformu veya devrimi 1938 yılına kadar kabul edilen bazı kanunlarla ve dini vakıfların malvarlığına el konularak bir ölçüde yapılabildi. Ancak, yoksul köylülüğün çabasının ve desteğinin olmaması nedeniyle, çok yetersiz kaldı. 1945 yılında kabul edilen ve çok radikal hükümler içeren Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ise, Kemalist Devrim'den kopuş nedeniyle, etkili bir biçimde uygulanma imkanı bulamadı.

Kemalist Devrim'in temel hedeflerinden olan uluslaşma/milletleşme sürecinin önündeki en önemli engellerden biri olan ümmet-cemaat-tarikat-mezhep kimliğinin zayıflatılabilmesi için tekke ve zaviyelerin ekonomik gücüne el konması gerekiyordu.

Vakıf toprakları, 1924 yılından itibaren çıkarılan bazı yasalarla devlet denetimi altına alındıktan sonra, 1925 yılında çıkarılan Vakıflar Kanunu ile, vakıf topraklarının satılma yetkisi Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne verildi. "Bu yasadan sonra, dinsel-feodal ideolojinin maddi temelini oluşturan vakıf toprakları, peyderpey satılarak, zamanla, büyük ölçüde azalmıştır." (Erdost, M.İ., **Osmanlı İmparatorluğu'nda Mülkiyet İlişkileri**, Onur Yayınları, 2. Basım, Ankara, 1989, s.151)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 3 Mart 1924 günü üç önemli kanunu kabul etti. 431 sayılı Kanunla (Hilafetin İlgasına ve Hanedanı Osmanî'nin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun), halifelik kaldırıldı ve Osmanlı Hanedanı mensupları ülke dışına çıkarıldı. 430 sayılı Kanunla (Tevhidi Tedrisat Kanunu) öğretimin birleştirilmesi sağlandı; din adamlarının denetimindeki eğitime son verildi. 429 sayılı Kanunla, Şeriye ve Evkaf Bakanlığı kaldırıldı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu.

Daha sonraki yıllarda, her yıl çıkarılan bütçe kanunlarına konan maddeler, Medeni Kanun hükümleri, 1925 yılı sonunda 2 Eylül 1925 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla ve 13 Aralık 1925 tarihli 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Ünvanların Men ve İlgasına Dair Kanun, Tapulama Kanunu ve Orman Kanunu gibi düzenlemelerle Türkiye Cumhuriyeti Devleti vakıfları denetimi ve yönetimi altına aldı. 1926 yılından önce kurulan vakıflara ilişkin düzenleme son derece önemliydi. 5 Haziran 1935 gün ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu eski vakıfları devletin parçası haline getirdi: "Eski vakıflara uygulanan Vakıflar Kanunu, bu kanun eski vakıfları tasnif etmiştir. Vakıflar adeta devletleştirilmiştir." (Altaş, H., "Türkiye'de 1926-1967 Dönemi Arası Vakıf Sistemi," Vakıflar Genel Müdürlüğü, **Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu Kitabı**, Ankara, 2004, s.89)

3 Mart 1924 günü kabul edilen kanunlar, uluslaşmanın önündeki en önemli engellerden olan ümmet-cemaat-tarikat-mezhep kimliğine siyasal alanda, ekonomik alanda ve eğitim alanında büyük bir darbe indirdi. Bu kesimlerin ekonomik gücü devletleştirildi ve denetim altına alındı. Bu kesimlerin elindeki eğitim olanakları da devletleştirildi.

13 Şubat-31 Mayıs 1925 tarihleri arasında gerçekleştirilen Şeyh Sait ayaklanması, etnik kimliğin ve cemaat-tarikat kimliğinin milletleşme sürecine ve Cumhuriyet'e başkaldırısıydı. Bu ayaklanma sırasında bazı tekkeler de kullanılmıştı. Doğu İstiklal Mahkemesi, 28 Haziran 1925 günü aldığı kararla, yargı bölgesi içindeki bütün tekkeleri ve zaviyeleri kapattı. (Turan, Ş., **Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)**, 3. Kitap, Birinci Bölüm, Bilgi Yayınları, Ankara, 1995, s.178) Bakanlar Kurulu da 2 Eylül 1925 tarihinde yayımladığı kararnameyle, tekke, zaviye ve türbelerin kapatılmasına karar verdi. Ancak bu kararnameye bazı tepkiler ortaya çıkınca, yasa ile düzenleme gündeme getirildi ve 30 Kasım 1925 gün ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Ünvanların Men ve İlgasına Dair Kanun (**Resmi Gazete** ve Yürürlük: 13.12.1925) kabul edildi. Bu Kanun sonrasında tekkelerin ve zaviyelerin arazi ve emlaklarına, hiçbir tazminat ödenmeden el kondu ve bunlar devletleştirilerek evkaf müdürlüklerine bağlandı. Böylece, hem ümmet-cemaat-tarikat-mezhep kimliğinin güçlenmesine ekonomik temel sağlayan yapılara büyük bir darbe indirildi, hem de devletin olanakları artırıldı. Ayrıca, çeşitli kanunlar ve Bakanlar Kurulu kararlarıyla el konan vakıf arazilerinin bir bölümü, halkın sorunlarını çözebilmek ve halkın desteğini alabilmek amacıyla halka dağıtıldı. Böylece, farklı etnik kökenlerden ve inançlardan gelen insanlardan çağdaş bir millet yaratılabilmesi için gerekli olan ekonomik çıkar bütünlüğünün oluşturulmasına da katkı sağladı.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin vakıflara el koyması, çağdaş bir milletin oluşmasının önündeki ümmet-cemaat-tarikat-mezhep ilişkilerinin zayıflatılmasına, halkla devlet arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine ve devletin ekonomik gücünün artırılmasına önemli katkılarda bulundu.

1923-1946 dönemindeki Cumhuriyet Hükümetleri, çağdaşlaşmanın, laik Cumhuriyetin ve ulusal bütünlüğün önündeki en büyük engelin ağalık ve şeyhlik düzeni olduğunun farkındaydı. Örneğin, Dersim'de yaşayan ağalar ve şeyhler 1937 yılı başlarında isteklerini bir ultiमतom biçiminde Hükümete bildirmişlerdi. İstekler şunlardı: Karakol kurulmayacak, köprü yapılmayacak, yeniden kaza ve nahiye merkezleri kurulmayacak, silahlara dokunulmayacak, her zamanki gibi pazarlık usulüyle vergiler verilecek. (*Yeni Adam Dergisi*, 24.6.1937) Muş ovasının büyük bölümünü elinde tutan Mutkili Musa, bu topraklardan geçenlerden haraç alıyor, başka bölgelerde çalışan aşiret mensuplarından vergi toplatıyordu. (Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam*, II. Cilt, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1967, s.80)

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TOPRAK DAĞITIMI

Ulusal Bağımsızlık Savaşı sürerken, 1920 yılında çıkarılan Baltalık Kanunu ile, odunculuk, kömürcülük ve kerestecilikle geçinen ya da büyük ormanlara en fazla 20 km. uzaklıkta bulunan köylerde her haneye 18 dönüm baltalık verilmesi kararlaştırıldı. Bu uygulama dört yıl yürürlükte kaldı.

Cumhuriyet yönetimleri topraksız ve az topraklı köylülere toprak dağıtımı konusunda çeşitli düzenlemeler yaptı.

Bu konudaki ilk düzenleme, 1925 senesinde çıkarılan bütçe kanununun 25. maddesidir. Bu maddenin A fıkrasına göre, toprağa muhtaç ziraat erbabına, elde mevcut milli arazi, bedeli on senede taksitle alınmak ve her haneye verilecek arazi miktarı ellerindeki toprakla birlikte azami ikiyüz dönümü geçmemek üzere kıymet takdiri suretiyle dağıtılacak ve satılığa çıkarılacaktı. Bu hüküm 1934 yılına kadar bütçe kanunlarında korundu. Daha sonra, 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun 56. maddesi haline dönüştü. (Barkan, Ömer Lütfü, *Türkiye'de Toprak Meselesi*, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1980, s.453)

1925 Şeyh Sait ayaklanmasından sonra 500 kadar ağa ve şeyh Batı illerine sürüldü. 1927'de genel müfettişlik kurulurken, hükümete o bölgede arazileri kamulaştırma yetkisi de verildi. 1927 Haziranında kabul edilen 1097 sayılı kanunla 1500 aile Batı'ya göç ettirildi.

Mustafa Kemal Paşa, 1.11.1928 tarihinde T.Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmasında şunları söylüyordu: "Şark vilayetlerimizin bir kısmında ihdas edilen umumi müfettişlik isabetli ve faydalı olmuştur. Cumhuriyet kanunlarının emniyetle sığınılacak yegane yer olduğunun anlaşılması bu havalide huzur ve inkişaf için esaslı bir mebdedir. Yeni faaliyet devremizde gerek bu havalide, gerek memleketin diğer kısımlarında toprağı olmayan çiftçilere toprak tedarik etmek meselesiyle ehemmiyetli olarak iştigal buyuracaksınız." (Öztürk, Kazım, *Cumhurbaşkanlarının T.Büyük Millet Meclisini Açış Nutukları*, Ak Yayınları, İstanbul, 1969, s.204)

2 Haziran 1929 tarih ve 1505 sayılı Yasa ile (Şark Menatıkı Dahilinde Muhtaç Zürrâ'ya Toprak Tevzii Kanunu-Doğu Bölgelerinde Muhtaç Çiftçiye Toprak Dağıtımı Kanunu), Ağrı, Van, Muş, Bitlis, Hakkari, Siirt, Mardin, Diyarbakır, Urfa ve Elazığ (Dersim dahil) vilayetlerinde, sürgüne gönderilen ağa ve şeyhlerin arazilerinin köylüye dağıtılması konusunda Hükümet yetkili kılınyordu. Bu yasa, 1515 sayılı yasayla tamamlandı.

Mustafa Kemal Paşa, 1.11.1929 tarihli açış konuşmasında da bu noktayı vurguluyordu: "Bu sene zirai kooperatif teşkilatına başlanmış olması, bilhassa memnuniyetimizi mucip oluyor. Bu kooperatifleri memleketin her tarafına teşmil etmeğı ziyade iltizam ediyoruz. Kezalik çiftçiye arazi vermek de, Hükümetin mütemediyen takip etmesi lazım gelen bir keyfiyettir. Çalışan Türk köylüsüne işleyebileceğı kadar toprak temin etmek, memleketin istihsalatını zenginleştirecek başlıca çarelerdendir." (Öztürk,1969;213)

İsmet Paşa Hükümeti'nin 9.11.1929 tarihli programında bu konu şöyle ele alınıyordu: "Evela vatandaşlara arazi dağıtılmasından bahsedeceğim. İşledikleri arazi kendi malları olmayan vatandaşları toprak sahibi yapmak için bu sene bazı şark vilayetlerimizden işe başladık. Birinci Umumi Müfettişlik dahilinde şimdye kadar hazineye ait araziden 90 bin dönüm toprak dağıttık. Ayrıca istimlak ederek ve

bedelini peşin ödeyerek 20 bin dönüme yakın arazi verdik. Bundan mada Garp Vilayetlerimizde hazineye ait olan veya satın aldığımız bazı çiftlikleri köylüye maletmeğe muvaffak olduk. Bizim bu işte mesleğimiz; topraksız köylüye kendi malı yapacağımız tarlasında çalışmak imkanını hazırlamaktır." (Öztürk, Kazım, **Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve Programları**, Ak Yayınları, İstanbul, 1968, s.119-120)

14 Haziran 1934 gün ve 2510 sayılı İskân Kanunu (R.G.21.6.1934) şu hükmü getiriyordu:

"Madde 10 - A: Kanun aşirete hükmî şahsiyet tanımaz. Bu hususta her hangi bir hüküm, vesika ve ilâma müstenit de olsa tanınmış haklar kaldırılmıştır. Aşiret reisliği, beyliği, ağalığı ve şeyhliği ve bunların her hangi bir vesikaya veya görgü ve göreneğe müstenit her türlü teşkilat ve taazzuvarı kaldırılmıştır.

B: Bu kanunun neşrinden önce her hangi bir hüküm veya vesika ile veya örf ve adetle aşiretlerin şahsiyetlerine veya onlara izafetle Reis, Bey, Ağa ve şeyhlerine ait olarak tanınmış, kayıtlı, kayıtsız, bütün gayrimenkuller Devlete geçer. Bu kanun hükümlerine ve Devletçe tutulan usullere göre bu gayrimenkuller muhacirlere, mültecelere, göçebelere, naklolunanlara, topraksız veya az topraklı yerli çiftçilere dağıtılıp tapuya bağlanır. Bu gayrimenkullerin aidiyeti tapu sicillerindeki kayıtlara göre tesbit olunur. Tapu sicillerinde aidiyete dair bir kayıt yoksa veyahut kayıtlar yalnız şahıslar namına olupta halk arasında bunların aşirete ait olduğu şayi bulunuyor ve aşiret fertleri de bu gayrimenkullerden başkasına sahip bulunmuyorlarsa aidiyet, tahkikat üzerine, o yerin idare heyeti kararıyla hallolunur; idare heyetlerinin valilerce tasdik edilen bu kararı katidir.

C: Bu Kanun neşrinden önce aşiretlere reislik, beylik, ağalık, şeyhlik yapmış olanları ve yapmak isteyenleri ve sınırlar boyunca oturmasında emniyet ve asayiş bakımından mahzur bulunanları, aileleriyle birlikte, münasip yerlere naklettirip yerleştirmeğe İcra Vekilleri Heyeti kararıyla, Dahiliye Vekili salâhiyetlidir."

Yine 1934 yılında kabul edilen Tapu Kanunu ile, sahipsiz toprakları kullanılabilir hale getirenlere bu arazilerin tapularının parasız olarak, kamuya ayrılmamış devlet arazisinde bağ ve bahçe kuranlara bu arazinin tapusunun vergi değerinin belirli bir oranı karşılığında verilmesi öngörülüyordu.

1923-1934 döneminde nüfus değişikliği ile gelen 99.709 haneye (380.243 kişi) 4,5 milyon dönüm arazi, 99 bin dönüm bağ ve 160 bin dönüm bahçe; muhacir ve mülteci olarak gelen 58.027 haneye (247.295 kişi) 1,5 milyon dönüm arazi, 59 bin dönüm bağ ve 8 bin dönüm bahçe dağıtıldı. Toprağa muhtaç yerli çiftçilere de 731 bin dönüm arazi dağıtıldı. 2510 sayılı yasa hükümlerine göre, 21 Haziran 1934 tarihinden 1938 yılı Mayıs ayına kadar 28.536 muhacir ve mülteci ailesine 1,2 milyon dönüm, 48.411 topraksız veya az topraklı yerli çiftçi hanesine 1,5 milyon dönüm, 7.886 göçebe ailesine de 129 bin dönüm arazi dağıtıldı. 1940-1944 döneminde ise Maliye Bakanlığına bağlı geçici komisyonlar tarafından 619 köyde 197 bin nüfuslu 53 bin aileye toplam 875 bin dönüm arazi dağıtıldı. (Barkan,1980;455)

Bir başka kaynağa göre ise, 1930-1937 döneminde, 627 ve 2480 sayılı yasalara dayanılarak köylüye 1,3 milyon dönüm arazi dağıtıldı. (Derin,1940;57)

Yurtdışından Türkiye'ye gelen göçmenlere de büyük miktarlarda toprak verildi.

1923-1933 döneminde Türkiye'ye 247 bin kişi göçmen olarak geldi. Bu insanlar, 58 bin aile oluşturuyordu. Bunlara parasız olarak 40.692 ev, 6321 parça arsa, 1.576.472 dönüm tarla, bağ ve bahçe verildi. (Derin,1940;35) 1934-1950 döneminde ise göçmenler için yapılan ev 32.887 adet, dağıtılan arazi de 157.383 dönümdür.

1935 yılında CHP programına topraksız köylüye toprak dağıtılmasına ilişkin bir hüküm ilk kez kondu: "Her Türk çiftçisini yeter toprak sahibi etmek, partimizin ana gayelerinden biridir. Topraksız çiftçiye toprak dağıtmak için özgü istimlak kanunları çıkarmak lüzumludur."

Atatürk'ün T.B.M.M.'de 1.11.1936 tarihli açış konuşmasında amaç daha net bir biçimde ifade ediliyordu: "Toprak kanununun bir neticeye varmasını Kamutay'ın yüksek hizmetinden beklerim. Her Türk çiftçi ailesinin, geçineceği ve çalışacağı toprağa malik olması, behemehal lazımdır. Vatanın sağlam temeli ve imarı bu esastır." (Öztürk,1969;250)

1924 Anayasasının 74. maddesi, "değer pahası peşin verilmedikçe" kamulaştırmaların yapılamayacağını öngörüyordu: "Menafii umumiye için lüzumu usulen tahakkuk etmedikçe ve kanunu mahsus mucibince değer pahası peşin verilmedikçe hiç bir kimsenin malı istimval ve mülkü istimplâk olunamaz." 5 Şubat 1937 gün ve 3115 sayılı kanunla yapılan Anayasa değişikliğiyle bu maddeye eklenen fıkra sayesinde denebilir ki tazminatsız kamulaştırma koşulları sağlandı: "Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimplâk olunacak arazi ve ormanların istimplâk bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tâyin olunur."

Atatürk'ün 1.11.1937 tarihli konuşması da şöyleydi: "Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiç bir sebep ve suretle bölünemez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri erazi genişliğini, erazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlamak lazımdır." (Öztürk,1969;260)

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 1.11.1941 tarihinde T.B.M.M.'yi açarken şu konuşmayı yapıyordu: "Toprak Kanunu, Büyük Meclis'e sunulmak üzere. (...) Toprağı olmayıp, kendi başına ocak kurmak isteyenlere toprak temini, Cümhuriyetin en ziyade ehemmiyet verdiği bir meseledir. Nüfusun çoğalması ve intikal suretile parçalanması neticesinde, elindeki toprağı bu günkü işleme kudret ve vasıtalarına, çoğalan yaşama ihtiyaçlarına artık yetişmemeye başlayan az topraklı köyler ve köylüler vardır. Bunları, kendilerine daha yüksek yaşama imkanı verecek miktarda toprak sahibi kılmak ve bu topraklarda iş yapma kudretini tam kıymetlendirecek verimli bir işleme için lüzumlu araçlarla donatmakta acele etmek lazımdır." (Öztürk,1969;322)

1945 yılında Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu kabul edildi. Bu Kanun, özellikle 17. maddesindeki radikal düzenleme nedeniyle önemliydi. Ancak CHP 1945-1950 arasında toprak ağalarının gücünü büyük ölçüde parçalayacak bu kanunu uygulamak yerine, parlamenter sisteme geçilmesi nedeniyle toprak ağalarıyla uzlaşmayı tercih etti.

Taner Timur'un bu kanuna ilişkin değerlendirmesi şöyledir:

"Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, herşeyden önce büyük toprak sahiplerinin iktisadi ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan siyasi gücüne karşı yönelmiş bir kanundur. Böyle bir kanun, büyük toprak sahiplerinin sömürsü altındaki yoksul köylülerin sınıf mücadelesi ile gerçekleşseydi, kendi uygulanma koşullarını kendisi hazırlamış olurdu. Oysa, yoksul köylülerin yaşama koşulları ve bilinç durumları böyle bir mücadeleyi (demokratik köylü mücadeleleri) başlatmamıştı. Gördüğümüz gibi, Kanun, Milli Şef'in baskısıyla adeta zorla Meclis'ten geçirilmiştir." (Timur, T., **Türk Devrimi ve Sonrası**, 4. Baskı, İmge Yayınları, Ankara, 1997, s.204)

Laik Cumhuriyetin ve çağdaş Türk ulusçuluğuna/milliyetçiliğine dayalı üniter devlet yapısının yaratılmasının önündeki mevcut engeller, tarikatlar, tekkeler, şeyhlik ve toprak ağalığıydı. Kürt kökenliler arasında aşiretlerin, aşiret reislerinin, toprak ağalarının ve şeyhlerin belirleyiciliği de, CHP'nin küçük üreticiliği güçlü bir biçimde desteklemesini getirdi.

1925 yılında aşarın kaldırılması köylülüğe önemli bir destek sağlanması anlamına geliyordu. Ancak bu dönemde Türkiye'de gerekli ekonomik kaynak temininde nüfusun dörtte üçünü oluşturan köylülerin ödedikleri vergiler belirleyici oldu. Doğrudan ve dolaylı vergiler, köylülerin yaşam standardını olumsuz biçimde etkiledi. Diğer taraftan, köylülerin büyük bölümünün yaşam standardını 1927 tarım buhranı ile 1929 Dünya Buhranı daha da düşürdü. Köylülüğün büyük bölümü, yaşanan ekonomik sıkıntılarının faturasını CHP'ye kesti ve Kemalist Devrim'in sağladığı bağımsızlığın ve yoksul köylülüğün mücadelesi olmadan toprak ağalarının ve şeyhlerin ekonomik ve toplumsal etkisini kırma çabalarının önemini kavrayamadı. Atatürk'ün Türkiye'ye özgü sosyalizm modelinin toprak devrimi ayağı, yoksul köylülüğün desteğinin olmadığı koşullarda gösterilen tüm çabalara karşın istenen sonuçları sağlayamadı. Ancak Kemalist Devrim'in toprak reformu veya devrimini önemsemediği ve bu doğrultuda çaba göstermediği iddiası, gerçeklere kesinlikle uymamaktadır.